

Załącznik do Uchwały nr 5/35/16/V

Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego

z dnia 21.01.2016 r.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020

Wytyczne w sprawie kwalifikowalności wydatków w ramach Osi Priorytetowej 4 Efektywność Energetyczna:

- Działanie 4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,
- Działanie 4.2 Efektywność energetyczna i wykorzystanie OZE w MŚP;
oraz

w ramach Osi Priorytetowej 5 Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów:

- Działanie 5.1 Gospodarka odpadowa,
- Działanie 5.2 Gospodarka wodno-ściekowa,
- Działanie 5.3 Ochrona różnorodności biologicznej

Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie

styczeń 2016 r.

Spis treści

I Wykaz skrótów i pojęć.....	3
II Wykaz aktów prawnych.....	3
III Cel i zakres regulacji	4
IV Termin poniesienia wydatków.....	6
V Szczegółowe zasady kwalifikowalności wydatków.....	6
Oś Priorytetowa 4 Efektywność Energetyczna.....	6
Działanie 4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	6
Działanie 4.2 Efektywność energetyczna i wykorzystanie OZE w MŚP.....	6
Oś Priorytetowa 5 Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów	8
Działanie 5.1 Gospodarka odpadowa	8
Działanie 5.2 Gospodarka wodno-ściekowa	8
Działanie 5.3 Ochrona różnorodności biologicznej.....	9

I Wykaz skrótów i pojęć

1. **MR** – Ministerstwo Rozwoju;
2. **WFOŚiGW** – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie
3. **RPO WiM 2014-2020** – Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020;
4. **IZ RPO WiM 2014-2020** – Instytucja Zarządzająca RPO WiM 2014-2020;
5. **IP RPO WiM 2014-2020** – Instytucja Pośrednicząca RPO WiM 2014-2020 – WFOŚiGW w Olsztynie;
6. **Wytyczne horyzontalne** – Wytyczne w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020;
7. **Wytyczne programowe** – Wytyczne w sprawie kwalifikowalności wydatków w ramach Osi Priorytetowej 4 Efektywność Energetyczna: Działanie 4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; Działanie 4.2 Efektywność energetyczna i wykorzystanie OZE w MŚP; oraz w ramach Osi Priorytetowej 5 Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów: Działanie 5.1 Gospodarka odpadowa; Działanie 5.2 Gospodarka wodno-ściekowa; Działanie 5.3 Ochrona różnorodności biologicznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
8. **SZOOP Efektywność energetyczna** – Szczegółowy opis osi priorytetowej Efektywność energetyczna Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020;
9. **SZOOP Środowisko** - Szczegółowy opis osi priorytetowej Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020;
10. **WPGO** – Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami;
11. **KPGO** - Krajowy Program Gospodarki Odpadami;
12. **MEW** – mała elektrownia wodna.

II Wykaz aktów prawnych

1. Wytyczne w sprawie kwalifikowalności wydatków:
 - 1.1. w ramach Osi Priorytetowej 4 Efektywność Energetyczna:
 - 1.1.1. Działanie 4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych;
 - 1.1.2. Działanie 4.2 Efektywność energetyczna i wykorzystanie OZE w MŚP.
 - 1.2. w ramach Osi Priorytetowej 5 Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów:
 - 1.2.1. Działanie 5.1 Gospodarka odpadowa;
 - 1.2.2. Działanie 5.2 Gospodarka wodno-ściekowa;
 - 1.2.3. Działanie 5.3 Ochrona różnorodności biologicznej.
- w ramach RPO WiM 2014-2020 w zakresie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (zwane dalej „Wytycznymi”) zostały wydane na podstawie art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 roku o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie 2014-2020 (Dz. U. z 2014 r., poz. 1146 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą wdrożeniową” oraz pkt 7 rozdziału 4 Wytycznych w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020.

2. Niniejsze Wytyczne za podstawę mają w szczególności poniższe akty prawne:
 - 2.1. Przepisy Rozdziału III *Kwalifikowalność wydatków i trwałość* w Tytule VII *Wsparcie finansowe z EFSI Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320, z późn. zm.) zwane dalej rozporządzeniem ogólnym,*
 - 2.2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz w sprawie uchylenia rozporządzenia (WE) nr 1080/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 str. 289) zwane dalej rozporządzeniem EFRR,
 - 2.3. Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020.
3. Ponadto, zakres przedmiotowy projektów musi być zgodny z odpowiednimi przepisami krajowymi oraz z dokumentami wydanymi przez Instytucję Zarządzającą RPO WiM 2014-2020, w tym w szczególności:
 - 3.1. RPO WiM 2014-2020, zatwierdzonym przez Komisję Europejską w dniu 12 lutego 2015 r.,
 - 3.2. Szczegółowym opisem osi priorytetowej *Efektywność energetyczna Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020* zatwierdzonym przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 22 grudnia 2015 r.,
 - 3.3. Szczegółowym opisem osi priorytetowej *Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na lata 2014-2020* zatwierdzonym przez Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego w dniu 22 grudnia 2015 r..

III Cel i zakres regulacji

1. Wydatki kwalifikowalne

Za kwalifikowalne uznaje się wszystkie wydatki niezbędne do realizacji projektu, zgodne z zasadami określonymi w części ogólnej Wytycznych horyzontalnych, jak również wydatki szczegółowe wymienione w Wytycznych w sprawie kwalifikowalności wydatków w ramach Osi Priorytetowej 4 *Efektywność Energetyczna: Działanie 4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; Działanie 4.2 Efektywność energetyczna i wykorzystanie OZE w MŚP oraz w ramach Osi Priorytetowej 5 Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów: Działanie 5.1 Gospodarka odpadowa; Działanie 5.2 Gospodarka wodno-ściekowa; Działanie 5.3 Ochrona różnorodności biologicznej*. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie grudzień 2015 r.

2. Wydatki niekwalifikowalne:
 - 2.1. Wydatkami niekwalifikowalnymi dla wszystkich typów projektów w ramach poszczególnych Działań, są:
 - 2.1.1. roboty prowadzone w okresach zakazu prowadzenia robót wyszczególnionych w decyzjach środowiskowych (np. w okresach lęgowych ptaków, tarła ryb);
 - 2.1.2. roboty termomodernizacyjne wykonywane bez ekspertyzy przyrodniczej stwierdzającą obecność lub brak chronionych gatunków ptaków i nietoperzy w danym obiekcie budowlanym lub prace wykonane niezgodnie z ekspertyzą;
 - 2.1.3. wydatki w ramach projektu, realizowane w budynkach mieszkalnych/indywidualnych mieszkaniach, z wyłączeniem wydatków na działania związane z wykorzystaniem energii odnawialnej realizowanych na potrzeby budynków wielorodzinnych (poza indywidualnymi mieszkaniami /domami);
 - 2.1.4. zakup środków transportu;
 - 2.1.5. zakup w ramach projektu agregatu prądotwórczego jako awaryjnego źródła zasilania dla wszystkich obiektów wnioskodawcy znajdujących się w jego władaniu, w tym tych, które pozostają poza projektem lub są już zasilane w energię np. z istniejącej sieci energetycznej;
 - 2.1.6. podatek od czynności aportu wnoszonego do spółek prawa handlowego i cywilnego;
 - 2.1.7. wydatki poniesione na opracowanie studium wykonalności/biznes planu lub ich elementów powyżej 10 000,00 zł (brutto);
 - 2.1.8. kolejne wersje studium wykonalności/biznesplanu, dokumentacji technicznej, raportu oddziaływania na środowisko;
 - 2.1.9. wydatki operacyjne, tzn. ponoszone w fazie eksploatacji inwestycji;
 - 2.1.10. wydatki związane z audytem projektu (nie dotyczy audytu energetycznego);
 - 2.1.11. wydatki objęte cross-financingiem;
 - 2.1.12. wydatki na promocję projektu poniesione niezgodnie z Wytycznymi MR w zakresie informacji i promocji programów operacyjnych polityki spójności na lata 2014-2020 z 30 kwietnia 2015 r., Podręcznikiem wnioskodawcy i beneficjenta programów polityki spójności 2014-2020 w zakresie informacji i promocji z 9 lipca 2015 r. oraz niniejszymi Wytycznymi;
 - 2.1.12.1. koszty promocji zaplanowane we wniosku o dofinansowanie projektu nie mogą przekroczyć 2% wydatków kwalifikowanych wniosku pierwotnie złożonego i nie mogą być wyższe niż 100 000 zł brutto;
 - 2.1.13. dodatkowe roboty budowlane nie przewidziane na etapie składania wniosku o dofinansowanie;
 - 2.1.14. roboty realizowane metodą gospodarczą, tzn. samodzielne wykonywanie prac;
 - 2.1.15. wydatki na wynagrodzenia będące efektem tworzenia nowych miejsc pracy;
 - 2.1.16. koszty pośrednie.
3. Wytyczne są zgodne z Wytycznymi horyzontalnymi i stanowią ich uszczegółowienie.
4. W zakresie nieuregulowanym niniejszymi Wytycznymi, obowiązują warunki określone w Wytycznych horyzontalnych.

IV Termin poniesienia wydatków

1. Początkiem okresu kwalifikowalności wydatków dofinansowanych w ramach RPO WiM 2014-2020 jest 1 stycznia 2014 r. Datą końcową kwalifikowalności wydatków jest 30 czerwca 2023r.
2. Terminy poniesienia wydatków kwalifikowalnych w ramach danego projektu określa harmonogram rzeczowo-finansowy projektu.
 - 2.1. Terminy te nie mogą wykraczać poza daty graniczne określone powyżej, o ile Regulamin konkursu i umowa o dofinansowanie nie stanowią inaczej.

V Szczegółowe zasady kwalifikowalności wydatków

Oś Priorytetowa 4 Efektywność Energetyczna

Działanie 4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych

1. Wydatki kwalifikowalne:
 - 1.1. przyłącza jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do najbliższej istniejącej sieci, stanowiące integralną część projektu, niezbędną dla osiągnięcia celów projektu;
 - 1.1.1. przyłącze rozumiane jest jako odcinek sieci łączący jednostkę/jednostki wytwarzania energii z punktem, w którym następuje rozgraniczenie własności sieci między właścicielem jednostki wytwórczej i operatorem sieci do 5% wydatków kwalifikowalnych oraz do 1 km maksymalnie;
 - 1.2. koszty raportu oddziaływania na środowisko, o ile jest wymagany;
 - 1.3. koszty infrastruktury technicznej związanej z nową inwestycją, przy czym przez budowę urządzeń infrastruktury technicznej rozumie się instalacje wewnętrzne w obiektach technologicznych, niezbędne drogi wewnętrzne i place technologiczne, itp.;
 - 1.4. zakup i montaż urządzeń do magazynowania energii elektrycznej;
 - 1.5. budowa/przebudowa przepławek dostosowanych do składu gatunkowego i zdolności migracyjnych ryb, realizowane jako element projektu;
2. Wydatki niekwalifikowalne – wszystkie wydatki wymienione w rozdz. 3 pkt 2.1 oraz wskazane poniżej:
 - 2.1. wszystkie działania związane z udrażnianiem cieków na potrzeby MEW;
 - 2.2. wydatki związane z operatem wodno-prawnym i pozwoleniem wodnoprawnym związane z przebudową MEW;
 - 2.3. prace związane z utrzymaniem stabilności dna i brzegów z zasięgu oddziaływania progu piętrzącego w przypadku modernizacji MEW;
 - 2.4. prace związane z przepuszczaniem rumowiska powstałego przy MEW;
 - 2.5. wydatki na zakup i montaż pomp gazowych;
 - 2.6. koszty prac, które zostaną lub zostały sfinansowane ze środków premii termomodernizacyjnej, zgodnie z ustawą z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów (Dz. U. Nr 223, poz. 1459, z późn. zm.).

Działanie 4.2 Efektywność energetyczna i wykorzystanie OZE w MŚP

1. Wydatki kwalifikowalne:
 - 1.1. koszty modernizacji energetycznej obiektów i budynków lub dokończenie tego procesu:
 - 1.1.1. wymiana zewnętrznych przegród przezroczystych (np. okien, drzwi przeszklonych);

- 1.1.2. ocieplenia stropów: stropodachu, stropu poddasza, stropu nad piwnicą, podłogi na gruncie;
 - 1.1.3. ściany zewnętrzne (stykające się z powietrzem zewnętrznym, niezależnie od rodzaju ściany – ocieplenie ścian zewnętrznych metodą od zewnątrz bądź od wewnątrz);
 - 1.1.4. ściany wewnętrzne pomiędzy pomieszczeniami ogrzewanymi i nieogrzewanymi, klatkami schodowymi lub korytarzami.
 - 1.2. modernizacja źródeł ciepła na OZE;
 - 1.3. modernizacja systemów grzewczo-wentylacyjnych z uwzględnieniem zastosowania wysokosprawnej rekuperacji energii;
 - 1.4. modernizacja instalacji wewnętrznej centralnego ogrzewania i ciepłej wody użytkowej;
 - 1.5. modernizacja wewnętrznej instalacji elektrycznej i oświetlenia wewnętrznego i zewnętrznego;
 - 1.5.1. oświetlenie rozumiane jest jako: lampy, oprawy oświetleniowe i sterowanie oświetleniem zainstalowane wewnątrz budynków;
 - 1.5.2. oprawa oświetleniowa – urządzenie służące do rozsyłania, filtrowania lub przekształcania strumienia świetlnego jednego lub więcej źródeł światła, zawierające, oprócz źródła światła, wszystkie elementy niezbędne do mocowania, ochrony źródła światła i przyłączania go do sieci zasilającej oraz układ stabilizacyjno-zapłonowy, jeśli jest potrzebny; kwalifikowane będą tylko oprawy niezbędne do osiągnięcia założonego efektu w projekcie, w tym oprawy zabezpieczone (np. pyłoodporne, pyłoszczelne, kropoodporne, bryzgoodporne, deszczoodporne, strugoodporne, wodoszczelne), przeciwwybuchowe (przeznaczona do pracy w pomieszczeniach zagrożonych wybuchem);
 - 1.6. systemy monitoringu i zarządzania energią i/lub wodą jako element projektu;
 - 1.7. koszty prac budowlanych – w zakresie niezbędnym do osiągnięcia zakładanych celów projektu, w tym wymiany instalacji oraz koszty odtworzeniowe wynikające z wymiany instalacji z uwzględnieniem zmian technologicznych;
 - 1.8. koszty „przełożenia” instalacji odgromowej, tj. demontażu i ponownego montażu;
 - 1.9. koszty wymiany parapetów okiennych i obróbek blacharskich tylko, gdy jest to nierozdzielna część projektu związana z modernizacją energetyczną budynków;
 - 1.10. koszty raportu oddziaływania na środowisko, o ile jest wymagany;
 - 1.11. koszt ekspertyzy ornitologicznej i/lub chiropterologicznej na potrzeby robót termomodernizacyjnych, o ile jest wymagana;
 - 1.12. audyt energetyczny, zgodnie z definicją ujętą w SzOOP Efektywność energetyczna – jako element projektu.
2. Wydatki niekwalifikowalne – wszystkie wydatki wymienione w rozdz. 3 pkt 2.1 oraz wskazane poniżej:
 - 2.1. wydatki na wymianę sprzętu komputerowego, RTV / AGD;
 - 2.2. specjalistyczne rodzaje oświetlenia wewnętrznego: m.in. wszelkie ozdobne oprawy, oświetlenie kolorowe, podświetlanych tablic, oświetlenia wspomagającego wzrost roślin, oświetlenia dla osób niedowidzących o szczególnych potrzebach w zakresie oświetlenia, specjalistycznego oświetlenia medycznego do przeprowadzenia badań lub operacji, np. w szpitalach, przychodniach czy gabinetach lekarskich i stomatologicznych, oświetlenia scenicznego w teatrach i studiach telewizyjnych, zewnętrznego podświetlenia budynków;
 - 2.3. koszty wykonania nowej instalacji odgromowej;

- 2.4. wymiana/remont/naprawa dachu, w tym wymiana więźby dachowej oraz wszelkie inne prace mające charakter remontu, a nie ulepszenia termomodernizacyjnego;

Oś Priorytetowa 5 Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów

Działanie 5.1 Gospodarka odpadowa

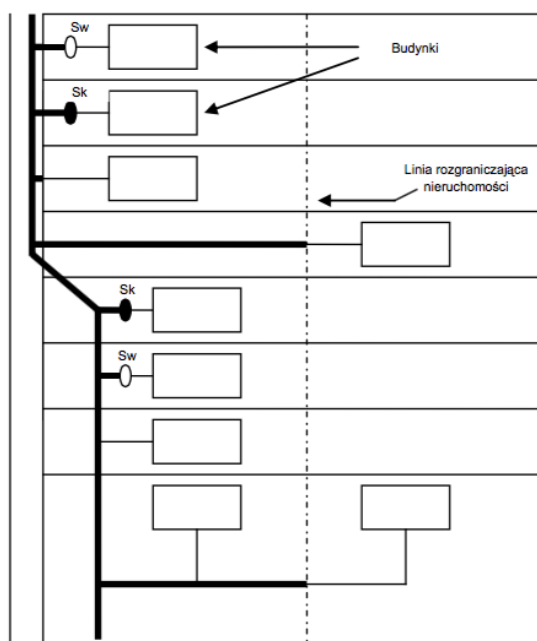
1. Wydatki kwalifikowalne:
 - 1.1. koszty raportu oddziaływania na środowisko, o ile jest wymagany;
 - 1.2. ścieżki informacyjno-edukacyjne jako element projektu.
2. Wydatki niekwalifikowalne – wszystkie wydatki wymienione w rozdz. 3 pkt 2.1 oraz wskazane poniżej:
 - 2.1. podatek od towarów i usług VAT;
 - 2.2. wydatki niezgodne z dokumentami planistycznymi opracowanymi na poziomie krajowym/wojewódzkim/lokalnym, w szczególności z KPGO oraz WPGO;
 - 2.3. wydatki związane ze zbiórką i transportem odpadów zawierających azbest;
 - 2.4. w przypadku zadań informacyjno-edukacyjnych:
 - 2.4.1. koszty zakupu urządzeń i sprzętu niezbędnego do organizacji imprez (m.in. nagłośnienie, oświetlenie, wieża realizatorska);
 - 2.4.2. koszty związane z realizacją umów z artystami biorącymi udział w imprezie.

Działanie 5.2 Gospodarka wodno-ściekowa

1. Wydatki kwalifikowalne:
 - 1.1. koszty raportu oddziaływania na środowisko, o ile jest wymagany;
 - 1.2. elementy kanalizacji i wodociągów, zgodnie z poniższym schematem:

Rysunek 1. Kanalizacja grawitacyjna i wodociągi

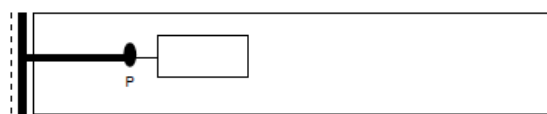
Pogrubione odcinki sieci stanowią element kwalifikowalny.

Sk - studzienka kanalizacyjna
Sw - studnia wodomierzowa

Rysunek 2. Kanalizacja ciśnieniowa

Pogrubione odcinki sieci stanowią element kwalifikowalny

P – przepompownia

2. Wydatki niekwalifikowalne – wszystkie wydatki wymienione w rozdz. 3 pkt 2.1 oraz wskazane poniżej:
 - 2.1. Podatek od towarów i usług VAT.

Działanie 5.3 Ochrona różnorodności biologicznej

1. Wydatki kwalifikowalne:
 - 1.1. wydatki dotyczące zmniejszenia presji na gatunki i siedliska m.in. poprzez ograniczanie dostępu do ostoi wybranych gatunków, właściwe ukierunkowanie ruchu turystycznego (budowa lub modernizacja małej infrastruktury służącej zabezpieczeniu obszarów chronionych przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystów w tym: budowa lub modernizacja ścieżek dydaktycznych, ścieżek rowerowych, szlaków, parkingów, punktów widokowych, wież widokowych, zadaszeń);
 - 1.2. rekultywacja jezior będzie rozumiana jako możliwe do zrealizowania działania mające na celu obniżenie ładunków zewnętrznych obciążających jezioro, ujęte w planie zintegrowanych działań ochronnych i/lub rekultywacyjnych dla obszaru zlewni jeziora, w szczególności w zakresie:
 - 1.2.1. ograniczenia nadmiernej / przyśpieszonej eutrofizacji wód jeziora;
 - 1.2.2. przeciwdziałania zanieczyszczeniom substancjami priorytetowymi;
 - 1.2.3. przeciwdziałania zakłóceniom hydrologicznym oraz degradacji walorów morfologicznych;
 - 1.2.4. poprawy zasobów naturalnych ekosystemów wodnych.
2. Wydatki niekwalifikowalne – wszystkie wydatki wymienione w rozdz. 3 pkt 2.1 oraz wskazane poniżej:
 - 2.1. wydatki na wyposażenie parków krajobrazowych, rezerwatów, które nie są związane z ochroną bioróżnorodności oraz nie są związane bezpośrednio z realizacją programów edukacyjnych i ekspozycji z zakresu ekologii w ramach projektu;
 - 2.2. koszty inwentaryzacji przyrodniczych;
 - 2.3. koszty monitoringu środowiskowego;
 - 2.4. spoty TV;
 - 2.5. koszty wynajęcia powierzchni reklamowej (m.in. słupy reklamowe, billboardy, telebimy, ekrany reklamowe LED oraz pozostałych nośnikach informacji np. powierzchnie reklamowe na strojach sportowych, parkietach, boiskach);
 - 2.6. koszty zabiegów związanych z renaturyzacją cieków (czyszczenie, pogłębianie itp.);
 - 2.7. budowa i modernizacja dróg, z wyłączeniem infrastruktury towarzyszącej niezbędnej do osiągnięcia celów określonych w Działaniu;
 - 2.8. budowa i modernizacja budynków;
 - 2.9. wymiana/remont/naprawa dachu;

- 2.10. koszty związane z wyposażeniem i funkcjonowaniem bazy noclegowej oraz bazy gastronomicznej;
- 2.11. mała architektura, infrastruktura rekreacyjna i sportowa, zakup i montaż urządzeń do monitoringu bezpieczeństwa itp. – powyżej 30% kosztów kwalifikowanych, nie dotyczy kosztów, o których mowa w pkt 1.1.;
- 2.12. koszty cateringu w ramach organizacji przedsięwzięć dotyczących edukacji ekologicznej;
- 2.13. honoraria dla artystów biorących udział w wydarzeniach związanych z prowadzeniem kampanii edukacyjno-informacyjnych, (m.in. wystawy, warsztaty, spektakle, kampanie promocyjne, sesje edukacyjne);
- 2.14. honoraria za organizację tj. m.in. prowadzenie i kierownictwo wydarzeń (m.in. reżyseria, konferansjerka, scenarzyści, scenografia);
- 2.15. honoraria za opracowanie scenariusza wydarzeń.